

BUITEN

9^e JAARGANG N°. 49.

ZATERDAG 4 DECEMBER 1915

Schnabel's.

Foto C. Steenbergh.

WINTERDAG BIJ HET HUIS TE HOORN.

Redacteur: Mr A. LOOSJES

INHOUD:

DE STERRENHEMEL IN DECEMBER, DOOR A. A. N.	BLZ. 578
DE BLAUWE MUUR, UIT HET ENGELSCH VAN RICHARD WASHBURN CHILD (18)	578
HET HUIS TE HOORN, DOOR L. F. H., GEÏLL. BLZ. 577, 580—582	580—582
AUTHOTYPIE, DOOR G.	BLZ. 581
SONNETTEN UIT HET PORTUGEESECH, VERTAALD DOOR JOSEF COHEN	582
ONDERZOEK VAN DEN DAMPKRING DOOR MIDDEL VAN VLIEGERS, DOOR CHR. A. C. NELL, GEÏLLUSTREERD.	582
TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW, (VERVOLG), DOOR R. V. O., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 583—587
KINDEREN EN GROOTE-MENSCHEN, DOOR J. STEYNEN. BLZ. 584	584
VRIEND HEIN, DOOR F. W. DRIJVER.	587
ZEER KORTE OORLOGSVERHALEN, DOOR G.	588
IN HET LEIDSCHEN BOSCHJE TE AMSTERDAM OP EEN MISTIGEN WINTERDAG. ILLUSTRATIE.	588
BLAUWKOUS, DOOR F. W. DRIJVER	588

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat te voorstellen.

DE STERRENHEMEL IN DECEMBER.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrenbeelden voor 1 uur sterretijd, d. i. omstreeks half 8 middelbaren tijd. Men zie het Decemberkaartje in de N.R.Ct. Zenith: Andromeda, Cassiopeia; Noorden: Groote en kleine Beer, Boötes, Draak, Jachthonden;

Noordoosten: Giraffe, Kreeft, kleine Leeuw, Lynx;
Oosten: Eenhoorn, kleine Hond, Orion, Perseus, Stier, Tweelingen, Wagenman;
Zuidoosten: Driehoek, Eridanus, Haas, Ram;
Zuiden: Beeldhouwer, Oven, Zuider Visch, Visschen, Walvisch;
Zuidwesten: Pegasus, Waterman;
Westen: Arend, Dolfin, Hagedis, Lier, kleine Paard, Pijl, Slang, Steenbok, Vos, Zwaan;
Noordwesten: Cepheus, Hercules, Kroon.

De Melkweg loopt te 8 uur van het Oosten door het Zenith naar het Westen.

Er zijn verscheidene *Algol minima* op geschikte uren waarneembaar, namelijk den 1^{en} December kort vóór, den 21^{en} even na middernacht, en verder den 4^{en}, 7^{en}, 24^{en} en 27^{en} te 8, 5, 10 en 6 uur.

De ster *Mira Ceti* is nu gemakkelijk voor het bloote oog zichtbaar. Ik schatte hare helderheid den 25^{en} November in een binocle gelijk aan die van β Ceti (4^m.2). Zie het kaartje dat ik in No. 5 van den zevenden jaargang plaatste en waarop men zich met behulp van het maandkaartje in de N. R. Ct. gemakkelijk kan oriënteeren.

Als dit nummer verschijnt, kan de ster zoo helder zijn als γ Ceti (3^m.8). De plek, waar deze veranderlijke ster staat, is arm aan heldere sterren, en men kan zich de verbazing voorstellen van den Oostfrieschen predikant Fabritius, toen hij in Augustus 1596 in de hem goed bekende constellatie van Visschen, Walvisch en Eridanus een vreemdeling zag, een *stella insolita*, die later weer verdwenen was. Had Fabritius een kijker tot zijn beschikking gehad, dan zou hij bespeurd hebben dat de ster bleef waar zij was, maar alleen hare helderheid veranderde, en dan zou men niet op Holwarda's herontdekking in 1638 hebben behoeven te wachten, om de eerste kennis omtrent de wetten harer veranderlijkheid op te doen.

De ster *R Coronae* gaat deze maand aan den avondhemel te ongunstig staan. Maar na drie uur in den ochtend is zij alweer in het Noordoosten te zien. Het wilde mij dezer dagen toeschijnen, dat zij na haar lichtwisseling van den afgelopen zomer opnieuw zwakker gaat worden maar dat dient toch eerst nog bevestigd te worden.

De ster α *Cygni*, merkwaardig om den buitengewonen omvang harer lichtwisseling — die wel eens negen grootte-klassen bedraagt, overeenkomende met een 4000-voudige vermeerdering der lichtsterkte — draalt dezer dagen lang, voordat zij helderder wordt. Men ziet dat herhaaldelijk, dat de snelle rijzing eener ster een tijdlang wordt geremd. Maar ik verwacht toch, dat α *Cygni* half December de zevende grootte zal bereikt hebben en dus in een binocle zichtbaar zal zijn. Dat was zij althans in het begin van November 1914; en deze ster houdt zich gewoonlijk vrij nauwkeurig aan hare periode van 13½ maand.

Even vóór het midden der maand zijn er in den nacht veel vallende sterren te zien, meestal snel verschietende in korte banen; naar den radiant bij Castor (α van de Tweelingen) heeten zij *Geminiden*.

De *tijdsvereffening* neemt deze maand sterk toe, hetgeen beteekent, dat de zon bij de klok achter loopt. Het scheelt in December niet minder dan een klein kwartier: den 1^{en} is de zon 11 minuten bij de klok vóór, den 31^{en} daar entegen 3 minuten achter. Op den dag van den *winterzonnestilstand* — stilstand niet letterlijk op te vatten, maar in den zin van tot staan komen der Zuidwaartsche verschuiving van den dagboog —, op den 22^{en} December is de zon 2 minuten, den 16^{en} 5 minuten bij de klok vóór. Nu duurt de dag den 22^{en} praktisch even lang als den 16^{en}, namelijk 7 uur en 35 minuten (zie Buiten VII, No. 49), zoodat wij kunnen zeggen, dat reeds den 16^{en} de kortste dag (en de langste nacht) vrij wel bereikt is. Maar de vroeg invallende avond lijkt nu, op de klok afgelezen, den 16^{en} 5 minuten vroeger in te vallen. Komt daar nu nog bewolking of mist bij, dan krijgen wij den indruk, dat vóór Kerstmis de namiddagen wel heel kort en heel donker zijn. In Januari is alles juist omgekeerd: de avonden lengen en, doordat de zon nu in plaats van vóór, achter is, en hoe langer hoe meer achter raakt, lijkt het alsof zij buitengewoon snel lengen. Ziedaar de verschijnselen, die ik reeds meermalen in verschillende bewoordingen in Buiten beschreef, maar die elk jaar weer onze aandacht vragen. *Mercurius* is niet zichtbaar.

Venus zal zich deze maand aan den avondhemel vertoonen. Half December gaat zij, zooals het onderstaande lijstje aangeeft, al ruim anderhalf uur na de zon onder, in het einde der maand meer dan twee uren.

1915	Venus onder	Zon onder	Venus na Zon
16 Dec.	5 uur 21 min.	3 uur 44 min.	1 uur 37 min.
21 „	5 „ 33 „	3 „ 45 „	1 „ 48 „
26 „	5 „ 47 „	3 „ 48 „	1 „ 59 „
31 „	6 „ 3 „	3 „ 52 „	2 „ 11 „

Mars komt half December al te 9 uur op en is dus gedurende een groot deel van den nacht te zien. De Oostwaartsche beweging komt in het eind der maand tot staan, in den Leeuw, en dan begint de teruggang, een kenteeken, dat de oppositie op de komst is. De schijf neemt van 9" tot 11" toe, en wordt bovendien iets voller verlicht, zoodat de helderheid zeer merkbaar aangroeit.

Jupiter gaat half December te 11 uur onder en is dus alleen in den vóóravond goed te zien.

Saturnus, in de Tweelingen, is den ganschen nacht zichtbaar. Den 18^{en} December heeft er wederom een *Pleiadenbedekking* plaats; even na middernacht zal de maan twee der zes heldere Pleiadensterren (*Maja* en *Taygeta*) en verder nog drie sterren van de grootte 5 tot 6 bedekken. Het is nog twee en een halve dag vóór Volle Maan, zoodat de ingangen aan den donkeren rand, de uitgangen aan den lichten rand plaats hebben.

Den 10^{en} December gaat de maansikkel, 4 dagen oud, omstreeks 6 uur rakelings ten Noorden langs de planeet *Uranus*. Misschien is er een bedekking, en in elk geval zal het voor bezitters van een kleinen kijker interessant zijn het verschijnsel waar te nemen, dat echter ongelukkig op geringe hoogte boven den horizon plaats vindt.

A. A. N.

DE BLAUWE MUUR.

Uit het Engelsch van

(18) RICHARD WASHBURN CHILD

(Geautoriseerde vertaling).

VIERDE BOEK.

II. HET HUIS AAN DE RIVIER.

ER zijn tijden, dat je geest ziek is, en pijn lijdt en als verlamd is, net alsof hij een lichaam was, en dan zoekt hij naar een plaats waar hij kan gaan liggen zonder door iemand gestoord te worden, en dan voelt hij zich, duizelig als hij is, in een langen slaap vallen.

Ik zal nooit vergeten hoe ziek mijn ziel toen was, hoe ik een weerzin had van al de zelfzucht, en van al de bekende oude plaatsen en van alle groote steden en de stroom van gezichten in de straten en de herinnering aan onze mooie appartementen in Parijs

met hun licht brocaat voor de ramen en op de meubels, en van de nederige omgeving in 't goedkoope New-Yorksche pension waar de rheumatiek eindelijk Welstoke's hart had bereikt, en 't behangsel met flarden van de muren hing. Ik had altijd de airs en nederbuigende beleefdheden van de menschen uit de hooge wereld moeilijk kunnen slikken, en ik had vaak verlangd om maar weer terug te kunnen gaan naar menschen zooals mijn vaders familie, die hun neus niet ophaalden voor een bak- of braadlucht en die sliepen als ze hun hoofd maar op het kussen leien.

En toen het dus duidelijk bleek dat ik een trapje in de wereld gedaald was, had ik daar toch geen spijt van. Ik zag heel goed in den spiegel, dat 't gemakkelijke leventje dat ik eerst geleid had, en daar bovenop 't vele loopen, me dik hadden gemaakt en dat m'n gezicht toch mager en oud was. Mèt Madame Welstoke was m'n jeugd verdwenen, maar toch rouwde ik er niet om, net zoomin als om haar. Ik had toen verschrikkelijk weinig te doen, en hoe hard ik 't ook probeerde, ik kon niks te pakken krijgen als huishoudster in 'n hotel, of als mode-maakster of zoo. Voor ieder baantje dat er open kwam, boden zich een macht van vrouwen aan met honigzoete lachjes en getuigen in witte enveloppen, die ze, naarmate 't later op den dag werd, probeerden schoon te houden. Natuurlijk had ik heelemaal geen getuigen en het zou me al heel weinig goed gedaan hebben als ik vertelde, wat ik geweest was. Bovendien zooals ik later vaak bij mezelf gedacht heb, was de manier waarop ik m'n haar deed en m'n wangen verfde, wel een beetje „al te", zooals alle vrouwen dat langzamerhand gaan overdrijven, en vooral als ze denken dat hun knapheid bedreigd wordt door verbleeken, geel worden en opdrogen als je de vijfendertig eenmaal voorbij bent. In ieder geval helpt 't je niks vooruit als je ergens om werk komt. Om kort te gaan, zes weken later had ik nog geen betrekking, met al m'n draven in de hitte, om tramgeld uit te sparen.

Jullie hebt nooit de vreeselijke angst gevoeld die komt als het ernaar lijkt dat 't Lot aan 't touw knaagt, dat je nog verbindt aan je zelfbehoud. 't Is iets vreeselijks, en 't pakte mij bij m'n nek en boog m'n trots en bracht me an 't bidden dat ik toch een betrekking mocht vinden door middel van een verhuurkantoor. Toen ik m'n laatsten dollar me zag aanstaren op den palm van deze rechterhand, zou ik al heel graag genoeg genomen hebben met een betrekking als keukenmeid, of waschvrouw of strijster. Het was al herfst, en, u kunt 't gelooven of niet, maar ik droomde al maar dat ik 's avonds over de straten liep door de sneeuwjacht, en zoo naar de werven en de rivier met zijn ijskorst en z'n welkom. En toen ik de eerste dag naar 't verhuurkantoor was geweest en 'n dame — voor mij was ze net een onduidelijk schilderij en wat ze me vroeg klonk erg ver weg, net als het rommelen van een trein 's nachts — me gehuurd had, nam ik m'n krokodil-leeren tasch, die nog uit de ruïne van onze oude deftigheid was overgebleven, en stond op en probeerde haar te volgen als een hond, tot ze me staande hield.

Eerst later toen ik me bij haar gevoegd had en ik in den trein zat naar een klein plaatsje verder den staat in, sloeg ik m'n oogen op om te zien wie me eigenlijk gehuurd had. Ze was heelemaal niet wat je knap zou noemen. Ze was lang en mager, en achter in haar hals stak een beentje erg uit. En ook haar schouders leken te veel op een kerktoeren, alsof ze expres naar voren gebogen waren om haar longen dichtbij mekaar te drukken. En haar huid was ook een beetje te geel en haar tanden waren te groot en haar lippen niet goed gevormd. Maar 't staal waarvan de menschen gemaakt zijn heeft niks te maken met de schede, zou ik tenminste zoo denken. 'n Lichaam is vaak een vermomming, en d'r was maar één plaats waar 't eigen-ik van die vrouw doorgluurde als een bloem door de uitgedoofde kolen op een aschhoop, en dat waren haar oogen.

Ik heb nooit liever oogen gezien. Nee, ik heb er nooit twee gezien — ze waren grijs — die je een Godszenen zoo gemakkelijk konden toewerpen. Ze logenstrafte haar koude lippen, en maakten dat je heelemaal vergat hoe ze er verder uitzag, omdat je inzag dat ze die leelijkheid expres gekregen had om haar zachte ziel des te beter te doen uitkomen.

Ik zag ze, toen ik, na al die onechtheid en zorgen, na al de rouge en 't poeder en 't klatergoud van de groote steden en de holheid van 't geld bezitten en al 't bittere van mijn avonturen, me opgelucht voelde dat ik 'n onbeduidend persoontje was, dat op weg was naar een tehuis, van wie dat dan ook was, en waar d'r boomen zouden zijn en hard werken en minder gezichten van menschen die langs je heentrokken en je aankeken om je voor altijd weer te vergeten. Voor 't eerst sedert den dag dat ik geloofde Monty Cranch nooit weer te zullen zien, waren mijn oogen nevelig van tranen.

Waarschijnlijk zag ze 't, en even daarna voelde ik haar magere vingers op mijn grove handen, en ik keek op en zag die oogen. De trein hotste voort tusschen weilanden door, maar ik hoorde haar zeggen, „stil maar, stil maar!" heel zachtjes, en zij vroeg me heelemaal niet over m'n verleden, toen niet en later net zoomin. Dat was zoo háár christelijke liefde, en God hebbe haar ziel!

O, als ik op dien dag terugzie, dan vraag ik me af hoe 't mogelijk was, dat er ooit booze gedachten in mijn hoofd zijn kunnen opkomen tegen het witte huis onder de groote olmen in 't midden van de stad, waar 't tusschen al de winkels en kantoren zoo erg streng stond, en vraag ik me af hoe ik ooit plannen kon

smeden tegen haar en tegen hem die haar man was en ons dien dag stond op te wachten aan het ijzeren hek.

Wij zagen hem een krant lezen onder de breede portiek — een jonge man met een erg groot lichaam, en met de eigenaardige gewoonte om erg plechtig van onder zijn wenkbrauwen uit te kijken en over zijn bril heen, die een montuur van schildpad had. Maar hij kon echt jongensachtig en vroolijk praten. Hij kwam het pad af dat lag tusschen de twee stukjes gras die er uitzagen als twee groene tapijtjes, gespreid tusschen al het lawaai en de drukte van de stad, en zijn lange handen lichtten de klink van het hek op, en hij lachte tegen de vrouw met een lach waaruit zijn groote liefde voor haar sprak. En zij zei tegen mij, erg trots en deftig: „Rechter Colfax, mijn man".

Dat was de eerste maal dat ik hem zag, en in vijfentwintig jaar, van dat oogenblik af, toen hij nog districtsrechter was, tot aan 't eind van zijn loopbaan, heb ik nooit eenige verandering kunnen zien in zijn kijk op 't leven. De beschaving dringt overal door, gaat hierheen en daarheen en met de beschaving veranderen de gewoonten en de kleederdrachten, en de aanblik van gebouwen en de stijl van de meubelen, maar de rechter placht te zeggen, en dat schiet me nou weer te binnen, „de wijze van zich te uiten van de menschen in ondeugd, deugd, hartstochten en instincten is algemeen en duurt eeuwig", en wat hemzelf aangaat, hij sloeg het allemaal gade van een te hooge plaats om zelf deze en dan weer dien kant uit te gaan, net als een schaap dat van de kudde afdwaalt.

En dat toonde zich dan ook duidelijk in zijn huis, tóén evengoed als op den dag dat hij hier in zijn huis stierf. Het zag er toen al net zoo uit, en bijna alles wat erin was werd gebruikt, om 't gemak te verhoogen, en was er niet maar zoo voor de pronk, al waren er in die dagen ook een massa pronkdingen, die bewaard werden als aandenken — een stuk koraal zoo groot als je hoofd, dat mevrouw Colfax d'r vader die ergens domineé of zoo in Brazilië was geweest, had meegebracht, en dan speren van de Zuid-zee eilanden, en dan twee groote blauw-porcelainen kruiken uit China, die de moeder van den rechter op haar trouwdag had cadeau gekregen van een importeur van thee, die haar vroeger gevraagd en een blauwtje geloopt had, en dan nog papieren in lijsten, waarvan ik me den inhoud niet meer herinner; alleen herinner ik me nog een officiers-aanstelling, die geteekend was door een zekeren James Madiron, en dan een universiteitsbul, en een brief die door Jonathan Edwards geschreven was aan iemand die op z'n eind lag aan de tering. Die dingen waren erg moeilijk schoon te houden, maar ik mocht ze graag, omdat ze deden denken aan lang vervlogen dagen, toen er andere menschen leefden met hun eierzucht en liefde, en die 's nachts snurkten en pijn in hun verstandskies hadden, en die nou allemaal al weer vergeten zijn!

In ieder geval zou je nooit gedacht hebben dat ze rijk waren, zoo eenvoudig leefden ze, en mevrouw Colfax had tot nu toe zelfs een heeleboel meegeholpen in 't huishouden. Ik was aangenomen omdat ze een kind verwachtte, en u kunt me gelooven als ik zeg, dat het in die dagen een gelukkig huishoudentje was, met zijn kalmte, en de sproeiers die spotten op het gras buiten op de laatste warme dagen van den herfst, en terwijl de bladeren buiten het keukenraam ritselden, en mevrouw boven op haar kamer zong, en de Rechter haar, terwijl zij tegenover hem zat aan de ontbijt-tafel, almaar zat aan te kijken met zijn groote, eerlijke oogen, omdat, wat anderen ook van haar mochten denken, hij haar de mooiste vrouw ter wereld vond.

En over 't algemeen was ook ik wel gelukkig. De eenige moeilijkheid zat 'm in de manier waarop mevrouw Welstoke mij geschild had gemaakt voor het werk waar ik voor gehuurd was. Als je eenmaal geleerd hebt om een beetje listig te zijn als een kat, slang of wezel, en iedereen te beschouwen als goede buit om te brandschatten of af te dreigen, dan is 't heel moeilijk om daar ineens mee te breken en d'r nooit meer aan te doen. Ik mocht den rechter graag en ik mag zeggen, dat ik veel hield van zijn vrouw, maar toch zat er nog iets in me dat me altijd deed loeren naar familie-geheimen, en toen wist ik niet dat mijn kans nog eens zou komen.

In Januari werd het kleintje geboren, — een dochttertje, — en een wezentje, zóó mooi als je maar zoudt kunnen wenschen te zien, met rood-bruin haar en een roze mondje, zooals je geen tweede zult vinden. Natuurlijk heb ik wel ouders gezien die veel van hun kinderen hielden, maar nooit heb ik een vader en moeder gezien, die zooveel van een kleintje hielden, dat ze er stil van werden als ze er naar keken. Ja, mevrouw Colfax ging zoo heelemaal in haar kind op, dat ze er werkelijk onder leed.

„Margaret", zei ze vaak tegen me, „'t hart van 'n moeder heeft vreemde instincten, en die vaak uitkomen ook. Er is iets dat me zegt, dat Juliana niet in leven zal blijven".

„Stil toch, onzin!" antwoordde ik dan, lachend om haar bleke, ontdane gezicht. „U zult al last genoeg hebben als ze tanden begint te krijgen, zonder dat u nog meer dingen hoeft te leenen van een snaak als de Dood! Kijk eens uit het raam, mevrouw, naar de sneeuw die alles bedekt, en wees u maar blij, dat we geen groenen winter hebben".

„Ik weet zeker dat er iets zal gebeuren", zeide zij. En ik geloof dat haar tobben en zenuwachtigheid ten gevolge hadden, dat ze niet weer op krachten kwam en al magerder en magerder werd.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberghe.

HET HUIS TE HOORN. DE WESTELIJKE GEVEL MET BAKHUIS.

HET HUIS TE HOORN.

DE meeste van die oude, statige lustverblijven onzer voorvaderen dagteekenen wel uit de bloeiperiode onzer natie, de „gouden eeuw”. Door het geheele land waren ze te vinden, die rijk-versierde patricische huizen, doch in het bijzonder daar, waar een flinke waterweg de verbinding met een groote stad gemakkelijk maakte.

Is het dus wonder, dat in de nabijheid van het vorstelijk 's Gravenhage, verzamelpaats van al wat edel, rijk en beschaafd was, zich talrijke luthoven uitstrekten langs de eenige vaart, die voor grootere jachten en pleiziervaartuigen voldoende ruimte bood, den Vliet? Ieder, die van de geschiedenis der hofstad op de hoogte is, zal weten, dat vele voorname Haagsche families en historische personen hun geliefkoosd verblijf aan den Vliet bij Voorburg of Rijswijk vestigden.

Doch langzamerhand valt de een na de andere dezer herinneringen aan voormaligen luister als slachtoffer van den geest des tijds.

En dat is in vele gevallen maar goed ook; naast veel schoons werd er, in de jaren na de „gouden eeuw” vooral, ook veel leelijks geschapen.

Ons hooger ontwikkeld aesthetisch gevoel vindt voor die overdadig met lofwerk en beelden versierde huizen naar de „ordre d'orica” of „jonica” geen waardeering meer.

Laten we gerust al wat leelijk is afbreken, mits er iets mooiers voor in de plaats kome, doch verzetten we er ons met hand en tand tegen, dat de slooper zijn vernielzuchtige blikken slaat op gebouwen, die uit geschiedkundig, architectonisch of aesthetisch oogpunt waard zijn onaangetast te blijven! Is het bijvoorbeeld geen zonde en schande, dat het aardige slot „Torenzicht” te Poeldijk twee jaren geleden zonder dat een haan er naar kraaide tegen den grond is gegaan, en wat heeft het geen moeite gekost om „Hofwyck” uit de handen van ondernemende bouwers te redden?!

Aan dienzelfden Vliet, waar Huygens zich een nestje bouwde om er van de vrije natuur en van de eenzaamheid te genieten, op nog geen honderd schreden afstands van datzelfde water staat zich, midden in een fraai park met statige boomgroepen, een oud en vervallen en wellicht daardoor hoogst schilderachtig huis in de vaart te spiegelen, waarvan de lezer in dit nummer van „Buiten” eenige afbeeldingen aantreft: het Huis te Hoorn.

Al kan het niet als type van een bepaalden bouwstijl gelden,

al zijn er geen bijzondere historische herinneringen aan verbonden, toch zal het iets droevigs wekken bij degenen die Rijswijk juist door zijn buitenplaatsen als een der aardigste dorpen van het lage polderland kennen, en vooral bij vele schilders, wien dit patricische huis een dankbaar onderwerp voor hun penseel bleek, te vernemen, dat ook het Huis te Hoorn binnen korten of langen tijd onder den moker zal vallen. *)

Het huis staat met de omringende gronden reeds jaren te koop en doet den een of anderen dag een bouwmaatschappij of industriele vennootschap een behoorlijk bod, dan zal op dit poëtische plekje een rij van die allerliefste moderne schablone-villa'tjes of, nog mooier, een modern fabrieksgebouw verrijzen en wellicht wordt dan de karakteristieke toren — het Huis te Hoorn is een van de zeer weinige buitenplaatsen in den omtrek van den Haag, die van een toren voorzien zijn — vervangen door een voor onzen tijd even karakteristieke schoorsteen.

* * * „Muren kunnen eeuwen spreken” is een zeer geliefkoosde term, doch wat zij vertellen is soms minder verstaanbaar voor den gewonen sterveling dan Sanskriet of Eskimosch. Muren hebben soms iets omtrent den ouderdom van een gebouw te zeggen, doch zij fluisteren vaak zoo zacht, dat het toch haast altijd raden blijft naar de beteekenis van hun woorden.

Zoo ook is het met het Huis te Hoorn.

Wanneer een of ander gebouw je belangstelling heeft opgewekt, stap je natuurlijk, wil je er iets naders van weten, allereerst op den eigenaar af. Die van het „Huis te Hoorn” vertelde me in zijn villa aan den Ouden Scheveningschen Weg.... eigenlijk niets

*) De afbraak van het „Huis te Hoorn” is reeds lang dreigende. En reeds langen tijd lag dit artikel met afbeeldingen gereed voor plaatsing; wij meenden dat het niet noodig was, hiermee haast te maken, omdat wij wanhopig aan het behoud van dit typische oude huis. Nu het geillustreerde weekblad „Panorama” echter in zijn nummer van 1 Nov. l.l. een afbeelding van het Huis heeft genomen, met de mededeeling, dat het bestemd is „binnenkort te stellen. Uitdrukkelijk zij medegedeeld dat van afbraak voorloepig nog geen sprake is; het huis is opgenomen in het bouwplan Rijswijk, doch de eigenaar vraagt er een niet geringen prijs voor, zoodat zich tot dusverre nog geen kooper voordeed.

RED.

wat den lezer kan interesseeren. 't Eenige wat ik gewaar werd was, dat het Huis talloze malen van eigenaar verwisseld moet zijn. Er was dus geen kans op, aan familiepapieren te komen, die op dit huis betrekking hadden. Uit dergelijke papieren kan men zich soms, bij al hun dorheid, een prachtig beeld vormen van de geheele geschiedenis van zoo'n oud en eerwaardig gebouw. Voorwaarde is daarbij echter, dat het betreffende gebouw — zooals bij vele oude landhuizen het geval is — door de eeuwen heen in het bezit van één enkele of van weinige families is geweest. Dat was dus de eerste teleurstelling, die me echter op geen stukken na uit het veld sloeg. Kon de levende generatie mij niets uit het verleden van dat sombere buitenverblijf daar aan den Vliet vertellen, wellicht zou een vorige mij beter op de hoogte kunnen brengen. En ik ging mij in de Gemeentelijke Bibliotheek te Rotterdam, die te 's Gravenhage en last not least in de „Koninklijke” begraven onder geschiedenisboeken, verhandelingen, „wegwijzers met printverbeeldingen”, stads- en dorpsbeschrijvingen, ik bestudeerde oude geslachtsregisters en in den dubbelen zin des woords zwaar-op-de-handsche, vergeelde folianten, in enkele dagen doorleefde ik even zoovele eeuwen en. . . nochtans vond ik niets, dat in deze duistere zaak licht zou kunnen ontsteken. Nóg andere bronnen van informatie werden aangesproken. . . resultaat nihil.

Het eenige, dat ik aan de weet kwam, was dat het huis reeds vóór de zestiende eeuw moet zijn gesticht. C'est tout, of in goed Hollandsch: een bedroefd schijntje.

Van dat middeleeuwsch uiterlijk is niet veel meer overgebleven. In vroeger tijden moet het huis ongetwijfeld versterkt zijn geweest, om tegen onverhoedschen overval beschermd te zijn. De plaats, waar het slot verrees, was trouwens goed gekozen. Bijna geheel door water omringd, lag het op een hoogte, vanwaar de geheele omtrek gemakkelijk te overzien was. Daarenboven moet zich vroeger in het omringende park een heuvel hebben bevonden, vanaf welken men een uitzicht had tot aan zee toe, dus vrijwel onbegrensd. Van het middeleeuwsche karakter spreekt thans alleen nog de schilderachtige achtkante toren, waarop een gebogen kap staat, versierd met een vaantje in den vorm van een horen. Dicht bij den grond is in deze toren een aardig gothiek venster aangebracht, waarnaast zich een door Dorische pilasters geschraagd portiek verheft, dat den hoofdingang beschut. De eveneens gothieke nissen, die in de zijmuren van dit portiek zijn gemetseld, zijn nog voorzien van consoles, die vroeger ongetwijfeld tot steun dienden van beelden, wellicht van de Heilige Maagd, waarvoor de bezoekers dan eerbiedig het teeken des Kruises sloegen. Deze geheele, westelijke gevel is overigens aardig verknoeid. Hier werd een venster eenvoudig dichtgepleisterd, daar een stuk van de kroonlijst weggewomen. Niettemin levert deze zijde van het gebouw met het typische „bakhuis”, dat half in het water, half op den beganen grond staat, van den overkant der Rijswijksche Vaart gezien, nog wel het meest karakteristieke gezicht op. Tegen den Zuidelijken gevel van het vrijwel vierkante gebouw is een diensthuis aangeplakt, dat evenmin als de andere zijde iets bijzonders vertoont.

De oorsprong van den naam „Huis te Hoorn” kan met vrij groote zekerheid worden nagegaan. In het grijze verleden, toen de Hollandsche graven met hun hofhouding veelvuldig verblijf hielden op hun lusthuizen bij Rijswijk en andere dorpen in den omtrek, werden veel runderen en schapen, veel hoornvee en wol-vee dus, over de brug vlak bij het Huis te Hoorn gevoerd, die thans nog „Hoornbrug” wordt genoemd. Al spoedig verrees hier een hoornhuis, een soort belastingkantoor, waar de grafelijke tollers, het hoornveld, geïnd werden. Vermoedelijk is op deze plaats het Huis te Hoorn gesticht of misschien diende het Huis zelve tot woning van den betreffenden fiscus. L. F. H.

AUTHOTYPIE.

Bloemkleurendruk, — op zijn Hollandsch gezegd, — valt binnen het bereik van iederen amateur-fotograaf, en bij de steeds stijgende prijzen van foto-artikelen kan men er de proef mee nemen zelf afdrudpapier te maken. 't Is de hoogst eenvoudige toepassing van het feit, dat het gekleurde sap van gekneusde bloemen of het chlorophyll, de groene kleurstof der bladeren, lichtgevoelig zijn.

Door frische bloemen in een vijzel of iets dergelijks te kneuzen, onder toevoeging van een weinig alcohol, kan men er het gekleurde sap uithalen en dat door een lapje fijn mousseline zijgen. Strijk deze kleurstof bij kunstlicht met een plat kwastje gelijkmatig uit overeenstukje papier en laat dit in het donker opdrogen. In het drukraam onder een negatief zal het aldus toebeide papier zich lichtgevoelig gedragen. De aldus verkregen afdruk is echter niet houdbaar.

Wie dit laatste bereiken wil, moet het papier eerst drenken met een tien-

Foto C. Steenberg.

HET HUIS TE HOORN.
DE HOOFDINGANG.

percents oplossing van potasch-bichromaat en in donker drogen, alvorens het met bloem- of bladerensap te bestrijken, waaraan dan een weinige gom is toegevoegd. In lauw water uitgespoeld tot de lichte partijen wit zijn, behoudt men een helder beeld op dit zelfgemaakte afdrudpapier. De kleur der afdrukken houdt wel verband met de kleur der gebezigde bloemen, rood van pioen- of geraniumbloemen b.v. geeft diepe tinten, blauw en paarsch zachtere tonen, doch de eenmaal bereikte kleur der foto blijft altijd een verrassing voor den proefnemer, — en dat heeft ook zijn bekoring!

G.

Foto C. Steenberg.

HET HUIS TE HOORN.
DE BRUG OVER DE RIJSWIJSCH VAART MET HET HUIS OP DEN ACHTERGROND.

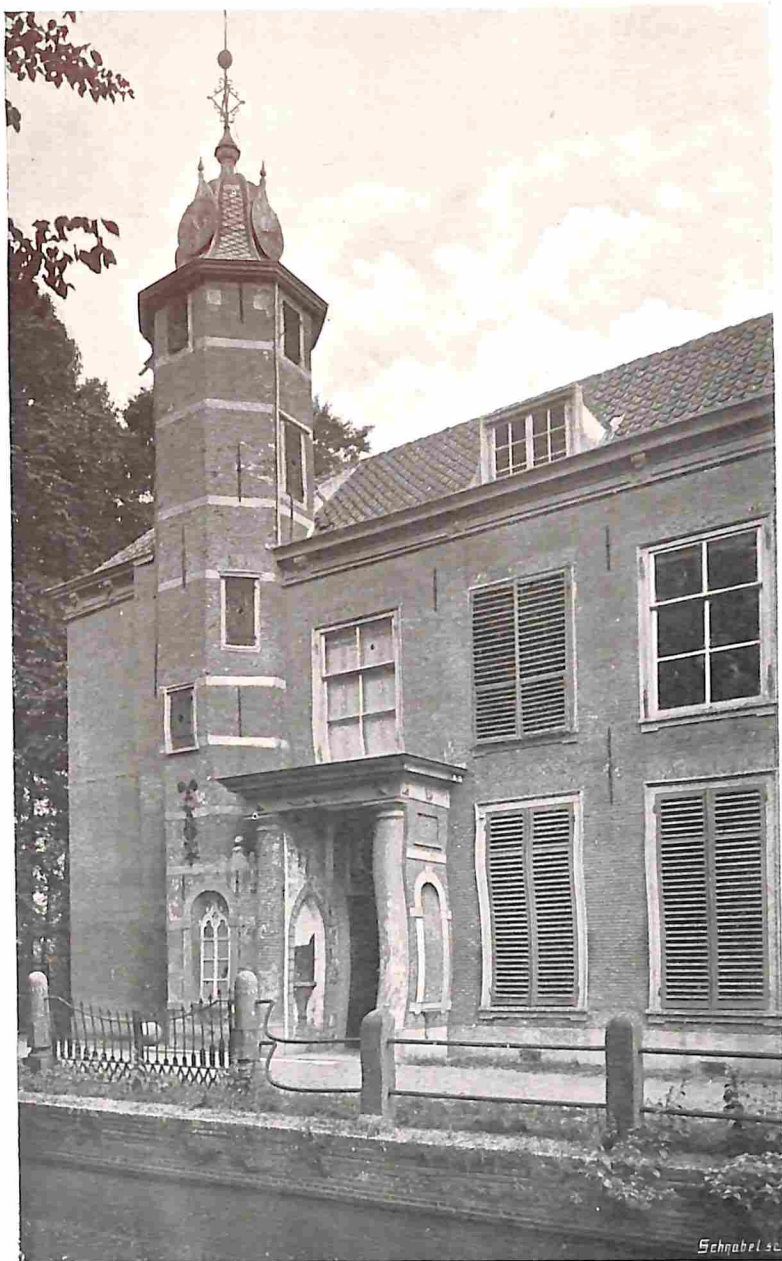

Foto C. Steenberg.

HET HUIS TE HOORN.
WESTELIJKE GEVEL MET TOREN.

Sonnetten uit het Portugeesch

door ELISABETH BARRETT BROWNING.

VII.

Mijn brieven.... allen zijn ze dood papier
Toch schijnen ze te leven in mijn hand
Moe, bevend maak ik eindlijk los de band.
Ze vallen op mijn knieën alle vier.
De eerste vraagt mijn vriendschap, manlijk-fier,
De tweede wijst me een weg in 't zonnig land
Voor onze samenkomst. Een nietig pand,
Toch weende ik om deze woorden hier.
De derde: „ik ben dijn”, 'k viel met een kreet,
Of toekomst en verleden sloegen woest
Ineen. Zie, hoe de tijd de inkt versleet:
De woorden staan er als besmeurd met roest.
De vierde.... Liefde ware slecht besteed
Als ik die woorden nog herhalen moest!

VIII.

's Nachts zie 'k je beeld door mijne tranen klaar,
In glimlach zie 'k je bij den dageraad.
Ben jij 't of ik, die voor mijn wezen staat?
Wat maakt me zoo bedroefd? De misdienaar
Valt zóó wel neder voor Het Hoog-Altair,
Terwijl er om hem ruischt en bruist en slaat
De zang van 't koor. Niet meer zie 'k jouw gelaat,
En toch 'lijk hij hoort van de vrome schaar
Het luid „amen”, zoo hoor ik, ben je ver,
In mijn verdoofdheid nog je stem en eed.
Heb je me lief? Of was 't licht mijner ster
Die 'k droomde voor mijn ziel te fel en breed?
Zal 't licht nog komen voor me, her en her,
Zooals deez' tranen, werkelijk en heet?

IX.

Ja, noem me bij den koosnaam van mijn jeugd.
Als ik dien hoorde, vluchtte 'k van mijn spel
En liet mijn sleutelbloemen, om maar snel
Bij wie me riep te zijn. Ik was verheugd

Te zien in de oogen dierbaar. 'k Mis de deugd
Der lieve stem, die nu verblijd en hel
Meezingt in 's Hemels koor. Hoe klonk ze wel....
Die stem.... ze is ver van aardsche vreugd.
Wees de erfgenaam der dooden voor je bruid,
Die nu tezamen zijn in 's Hemels zang.
Vereenig bloemen van den Noord met Zuid....
De kinderliefde met deez' liefdedrang.
Ja, noem me bij dien naam, en roep ze luid,
'k Geef je als een kindje antwoord, 'k wacht niet lang!

Uit het Engelsch vertaald door
JOSEF COHEN.

Onderzoek van den dampkring door middel van vliegers.

IN de geschiedenis van de beoefening der weerkunde zijn in hoofdzaak drie groote perioden aan te wijzen, die heel nauw verband houden met de hulpmiddelen, waarover de menschen in den loop der tijden de beschikking kregen.

De eerste, de periode der weerkundige waarnemingen op den grond, ving aan na de uitvinding van de twee voornaamste meteorologische instrumenten, den barometer en den thermometer. Zoo spoedig als deze instrumenten geschikt waren voor het gebruik, begon men daarmede twee belangrijke elementen te meten, namelijk de luchtdrukking en de temperatuur, en niet heel lang duurde het of men ontdekte al eenig verband tusschen de dalingen en rijzingen van den kwikkolom van den barometer en de weersveranderingen.

Daar velen zich wierpen op het gebruik van die instrumenten, ontstonden voor tal van plaatsen geheele reeksen van aantekeningen omtrent voorgekomen weerschijselen, doch hoewel hiermede den grondslag werd gelegd voor de klimatologische kennis van plaatsen en landen, kwam men daarmede niet verder bij de opsporing van de wetten, die de weersveranderingen beheerschen.

In het midden van de vorige eeuw kwamen de natuurkundigen tot de erkenning, dat er iets meer moest gedaan worden in die richting. Het is voornamelijk aan Leverrier te danken, en aan de invoering van de electro-magnetische telegraaf, dat men er toe kwam, de weersverschijnselen, die gelijktijdig over groote oppervlakten voorkomen, te bestudeeren. Een van degenen, die zich met kracht aan die nieuwe richting wijdde, was onze landgenoot Buijs-Ballot, een der grondleggers van de z.g. synoptische methode, waarbij gelijktijdig voorkomende weersverschijnselen over geheele landen door middel van z.g. weerkaarten bestudeerd worden. Met hem en anderen vangt dus de tweede periode aan.

Hoeveel de meteorologie ook aan die synoptische methode, die thans nog op groote schaal den grondslag voor de dagelijksche weersverwachtingen vormt, te danken heeft, bleek het meer en meer, dat men de wetten der weersveranderingen en der algemeene luchtcirculatie niet voldoende kan opsporen uit de weersverschijnselen in de alleronderste luchtlagen.

Dit ligt eigenlijk voor de hand om aan te nemen. Voor den leek kan dit al dadelijk met een eenvoudig voorbeeld worden opgehelderd. De verschillende vormen, waaronder de wolken zich vertoonen, doet aanstonds vermoeden, dat zij op geheel verschillende manieren ontstaan. Men denke maar eens aan de fijne vederwolken en de zware donderwolken om zich te kunnen voorstellen, dat deze een geheel verschillende oorzaak moeten hebben.

Daar zijn natuurlijk nog vele andere verschijnselen, die zich op grotere hoogte in den dampkring afspelen, die in verband staan met de weersveranderingen, maar die wij hier niet kunnen behandelen. Langzamerhand zijn de meteorologen tot de overtuiging gekomen, dat niet alleen het verband tusschen die verschijnselen in hogere luchtlagen en de weersveranderingen moet worden opgespoord, maar men is zelfs al zoover gekomen, dat moet worden aangenomen, dat de weersveranderingen voor een belangrijk deel haar oorsprong in de hogere en hoogste luchtlagen hebben.

De weerkunde nu heeft niet gewacht met het onderzoek der hogere luchtlagen totdat de daarvoor noodige hulpmiddelen waren ontstaan, maar men is, toen men tot de overtuiging kwam, dat zulk een onderzoek noodig was, dadelijk de hulpmiddelen gaan uitdenken.

Het oudste kunstmatige hulpmiddel daartoe is de vrije luchtballon, maar dezen willen wij, evenals het natuurlijke hulpmiddel, de waarnemingen op hooge bergtoppen, buiten beschouwing laten. Wij hebben meer in het bijzonder het oog op de waarnemingen met behulp van vliegers, die het voordeel geven, dat zij niet alleen in de vrije atmosfeer maar bovendien boven dezelfde plaats worden gedaan. Dit laatste is het geval met ballonwaarnemingen.

Het gebruik van den vlieger voor meteorologische onderzoekingen heeft het oude speelgoed tot wetenschappelijk hulpmiddel verheven. De draadvlieger is daarmede gelijktijdig zeer veel beter geworden, want hij is van klein, zwak en primitief samengesteld, éénvakkig vliegertje omgevormd tot den grooten, stevigen kastvlieger, die zelfs stormwind verdragen kan.

Het grondbeginsel van het vliegeren is hetzelfde gebleven, namelijk dit, dat de wind een schuinstaand vlak, hetwelk aan een draad wordt vastgehouden, in de hoogte heft. Terwijl de

speelgoedvlieger vroeger één vlak had, heeft de meteorologische vlieger er verscheidene. En inplaats van een touw wordt tegenwoordig een dunne staaldraad gebruikt. Het doel van den vlieger is een instrument, dat de weerkundige waarnemingen ver-richt en zelf opschrijft, in de hoogte te heffen.

De wijze, waarop dat gedaan wordt, is de volgende.

Eerst wordt een groote vlieger opgelaten, waarin het bedoelde instrument vastgemaakt wordt. Onder gunstige omstandigheden kan die vlieger aan 1500 tot 3000 meter staaldraad worden opgelaten. Men begint met een honderdtal meters van dien draad af te vieren. Aan het einde is de vlieger stevig bevestigd, de vlieger wordt in schuinen stand in den wind gehouden en als de wind voldoende kracht heeft, stijgt de vlieger vanzelf zoodra hij wordt losgelaten. De hieronder geplaatste afbeelding vertoont den vlieger op het oogenblik, dat hij zal worden losgelaten, alleen is hij, om de foto duidelijker te maken, slechts aan een zeer korten draad gezet. Als de vlieger nu stijgt wordt de staaldraad niet te snel afgevierd, zoodat de vlieger steeds hoger komt. Is eindelijk zooveel draad uitgevierd als de vlieger onder omstandigheden dragen kan en wil men hem nog hoger laten stijgen, dan moet men een z.g. hulpvlieger door middel van een kort eind staaldraad of touw aan den hoofdstaaldraad bevestigen en oplaten. Die hulpvlieger kan dan wederom een zekere hoeveelheid draad optrekken, waarbij de eerste vlieger met het instrument, de hoofdvlieger, weer hoger stijgt. Na het uitvieren van zooveel draad als de eerste hulpvlieger dragen kan, wordt een tweede, daarna een derde en vierde, somtijds nog een vijfde hulpvlieger opgelaten. Telkens stijgt de hoofdvlieger hoger.

Daarbij doorloopt hij achtereenvolgens de verschillende luchtlagen en daar het instrument een uurwerk bevat, dat op een ronddraaiende trommel een strook papier draagt, kunnen door de organen van dat instrument, zijnde een barometer, een thermometer, een hygrometer en een anemometer de volgende meteorologische gegevens doorlopend worden aangeteekend: luchtdrukking, waaruit de hoogte wordt berekend, temperatuur, vochtigheidsgraad en windsnelheid, terwijl de windrichting van tijd tot tijd door meting van de richting, waarin de vlieger staat, wordt vastgesteld.

Als de vlieger het hoogste punt heeft bereikt, dat onder de gegeven omstandigheden bereikt kan worden, haalt men het geheele vliegerspan in met behulp van een bijzondere staaldraaddier, die of met de hand wordt gedraaid, zooals die, welke op de afbeelding te zien is, of met behulp van een motor.

Bij het inhalen van het vliegerspan komt de hoofdvlieger steeds lager en doorloopt dus in omgekeerde richting de verschillende luchtlagen, zoodat men in het geheel tweemaal een reeks aantekeningen krijgt, die na afloop van de vlieger-oplating moeten worden uitgewerkt.

Vlieger-oplatingen kunnen zoo dikwijls worden gedaan als de weerstoestand gunstig genoeg is en leveren een schat van studiemateriaal, afkomstig uit die luchtlagen, die voor de opsporing van de wetten der weersveranderingen belangrijke gegevens kunnen verschaffen. Het gaat daarbij voornamelijk om het onderzoek van de wijze, waarop de temperatuur en de vochtigheid in den dampkring is verdeeld en de richting en snelheid der verschillende luchtstromen. Voor de studie der wolkenvorming b.v. leveren meteorologische vlieger-oplatingen zeer waardevolle gegevens.

In Nederland worden geregelde meteorologische vlieger-oplatingen gedaan op twee plaatsen. Het langst, n.l. sedert 25 Juli 1909 nabij den Haag, eerst op het vliegerstation Prinsenberg, later op Duin-Dal, beide van de Nederlandsche Weerkundige Vlieger-Vereeniging. Het meest wordt gevliegerd op het andere vliegerstation te Soesterberg, dat aan het Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Observatorium behoort. Op dit laatste station gebruikt men een hier met motorkracht. Bij windstil weer wordt het instrument aan een kleinen kabellon opgelaten.

Vraagt men nu tot welke hoogte vliegers kunnen worden opgelaten, dan is het antwoord: tot zeer verschillende hoogten. De grootste hoogte, die op het vliegerstation Soesterberg werd bereikt is ruim vier duizend meter. Op Duin-Dal werd enkele malen drie duizend vijf honderd bereikt. Dan moeten de omstandigheden in alle opzichten medewerken, hoewel bij betere uitrusting nog grootere hoogten kunnen worden bereikt.

De meeste oplatingen komen tot hoogten tusschen twee- en drieduizend meter, maar als de omstandigheden ongunstig zijn, wat hoofdzakelijk voorkomt met zwakken wind en met stormachtig weer, bereikt men niet gemakkelijk hoogten boven duizend meter. Het oplaten van meteorologische vlieger-spannen vereischt toch al veel oefening en kennis van den dampkring en het aantal ongunstige fac-

toren, die een vlieger-oplating kunnen bederven, is groot genoeg.

Een der dingen, die een vlieger-oplating kunnen bederven is een z.g. afbreker. De wind oefent n.l. op de vliegers en den draad drukking uit, die toeneemt, naarmate de wind sterker en het vliegerspan grooter is. Die drukking moet door den staaldraad weerstaan worden, maar de wind kan zoo sterk worden, dat de staaldraad het niet houden kan en afknapt. Dan gaat het geheele vliegerspan een reisje op eigen gelegenheid maken, waarbij het ten slotte wel neerkomt, maar meestal op grooten afstand van het vliegerstation. Daarom voorziet men altijd de vliegers van aanwijzingen voor den vinder. Afgebroken vliegers worden dientengevolge steeds door de vinders teruggebracht, waarvoor zij eene belooning ontvangen en de ondervinding bewijst, dat zij gaarne zulk eene belooning, die „uit de lucht komt vallen”, verdienen.

Bij afbreken op het vliegerstation van Soesterberg, dat niet ver van de Zuiderzee ligt, gebeurt het soms, dat de vliegers nog niet uit de lucht gevallen zijn, als de nasleepende staaldraad reeds de zee heeft bereikt, waarin hij zooveel tegenstand ondervindt, dat het vliegerspan in de lucht blijft staan en zachtjes aan de reis „over” de Zuiderzee maakt om ten slotte in Friesland of Overijsel te landen.

Met onze twee vlieger-stations — van het eene geeft de foto een afbeelding — maakt Nederland een zeer goed figuur onder de meteorologische vlieger-stations der wereld, waarvan slechts enkelen de Nederlandsche in belangrijkheid overtreffen. Aan het onderzoek der hoogere luchtlagen, de beoefening van de weerkunde in drie afmetingen, neemt Nederland dus op eer-volle wijze deel, want behalve met vlieger-oplatingen, wordt en werd dit onderzoek ook gedaan met behulp van z.g. loodsballons, waarover Dr. C. Schouten reeds vroeger in dit blad geschreven heeft, en met vrije ballons, waarover ik indertijd een artikel in „Buiten” mocht publiceeren.

Overneming verboden.

CHR. A. C. NEILL.

TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW

(Vervolg).

IN denzelfden tijd leefde Daniel Marot, geen Vlaming, doch Franschman van geboorte. Zoon van den beroemden architect Jean Marot, evenals zijn vader architect en beeldhouwer, kwam hij, na de opheffing van 't Edict van Nantes naar den Haag, waar hij weldra werd opgemerkt door Willem III. Deze, evenals zijn aartsvrijand Lodewijk XIV beschermer der schoone kunsten, droeg hem o.a. den bouw van het paleis Het Loo op: het park van 't Loo werd in den Le Nôtre-stijl aangelegd, zoodat het noodige beeldhouwwerk daar natuurlijk niet ontbrak. Men vond er twee watervallen, waar Narcissus zijn eigen beeld bewonderde en liefhad, waar Galatea staarde naar 't in een riviervtje veranderde bloed van haar minnaar Akis.

Van geheel anderen aard waren de twee vrouwenbeelden, den Rijn en den IJssel voorstellend, welke uit schepen, die ze onder den arm hielden, de rivieren lieten wegstroomen.

Tegenwoordig bevinden zich op het Loo twee hoge tuinvazen, door den bouwer van 't paleis, Daniel Marot, ontworpen. Oorspronkelijk op last van den Heer Straalman vervaardigd, wiens wapen en monogram op de vazen zijn aangebracht, stonden ze op de buitenplaats Kweekhoven aan de Vecht, waarvan ze, waarschijnlijk toen daar een jongenskostschool werd gevestigd, ver-

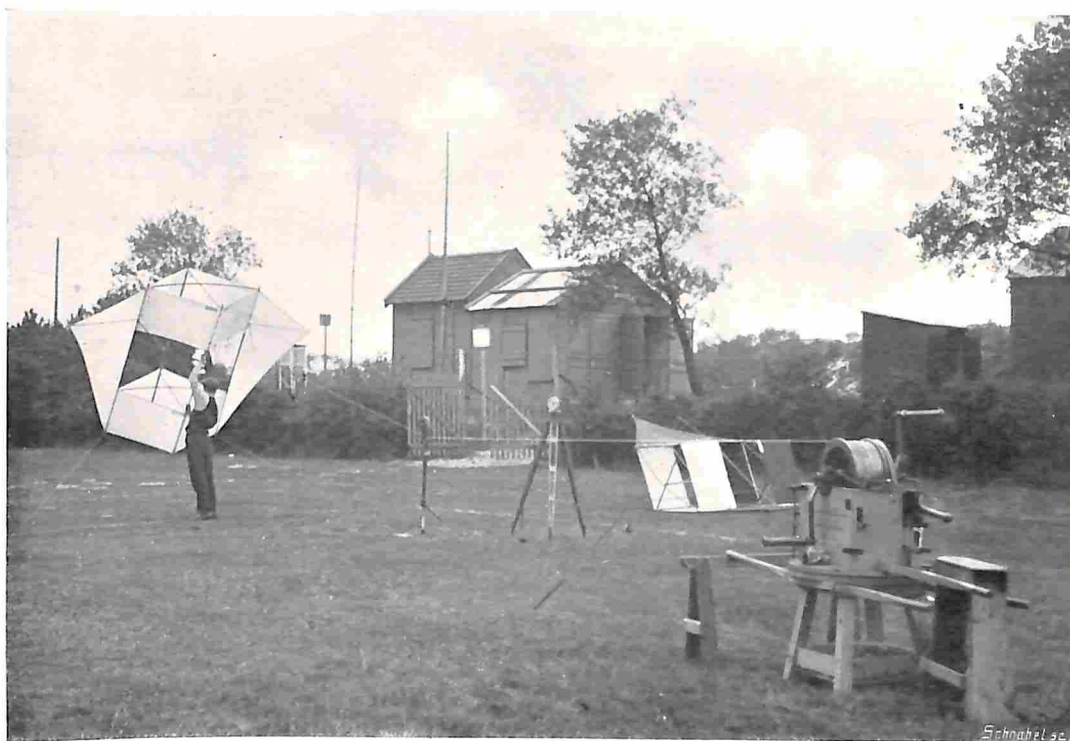

Foto Chr. A. C. Neill.

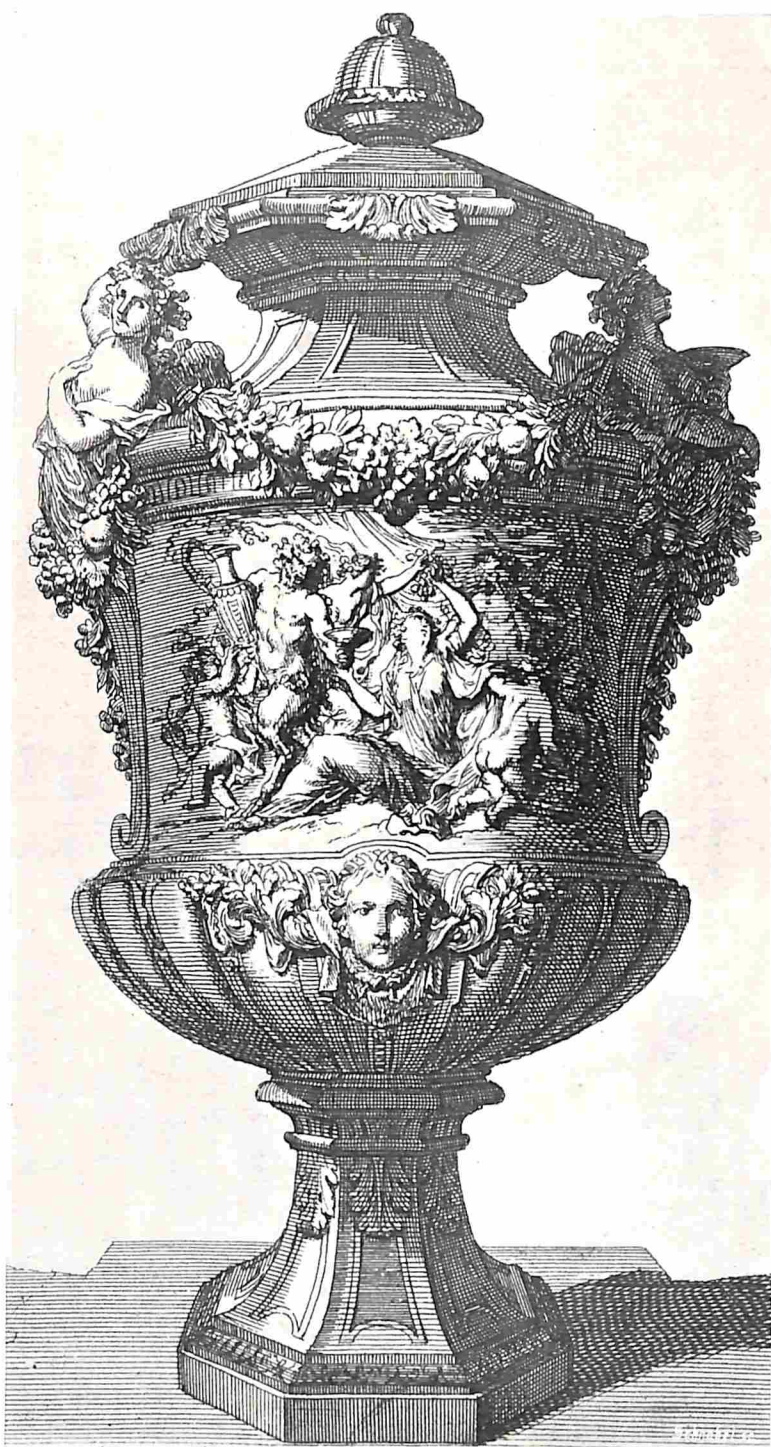
ONDERZOEK VAN DEN DAMPKRING DOOR MIDDEL VAN VLIEGERS.
HET Vlieger-STATION DUIN-EN-DAL. OP DEN VOORGROND RECHTS DE STAALDRAAD-LIER. IN HET MIDDEN DE UITLOOP-ROL VOOR DEN STAALDRAAD, LINKS EEN Vlieger, DIE OPGEIATEN WORDT

huisden naar Groen-en-Vecht. Daar stonden vier van deze vazen: twee daarvan werden eenige jaren geleden door Prins Hendrik gekocht en aan de Koningin ten geschenke gegeven. Door hun opstelling in 't park van 't Loo kwamen ze tot hun volle recht. Immers, daar is 't noodige perspectief om vazen van 3 M. hoogte tegen een behoorlijken achtergrond te doen uitkomen, terwijl ze ook zoo volkomen passen bij het Paleis zelve. Zulke enorme vazen worden dan ook niet veel elders aangetroffen: op Groen-oord waren er een paar die uitmuntten door groote schoonheid. De figuren daarop (Adonis en Venus, Diana en Jupiter, Jupiter en Venus, Perseus en Ariadne) geven in hunne uiterst subtiële bewerking uitmuntend de gemoedsgewaarwordingen weer, die de voorgestelde goden en godinnen geacht werden te ondervinden. De vreugde van Ariadne, de overmoed van Jupiter zijn in de sprekende gelaatstreken zuiver waargenomen.

De vazen zijn gemerkt *VPB*, vermoedelijk 't merk van Peter Verbrugghen, den jongere, een Antwerpsch beeldhouwer, die ook in België verschillende monumenten heeft voltooid, o.a. de fontein op de Groote Markt te Yperen in 1688 (zou deze nog bestaan?) Peter heeft door zijn onmiskenbaar talent eer bewezen aan zijn oom van moederszijde, Quellinus, die zonder twijfel veel invloed op hem zal hebben gehad.

't Is zeker opvallend, hoe bijna alle beeldhouwers, die hier in de Republiek hebben gewerkt, of Zuid-Nederlanders waren of sterk onder Zuid-Nederlanden invloed stonden door afstamming of onderwijs. Zoo vervaardigde de Antwerpsche beeldhouwer Jean Baptiste Xavéry de tuinbeelden op Zijdebalen, een wijdvermaard landgoed bij Utrecht. Hij werd naar den Haag geroepen en voorzag de tuinen en paleizen van Willem IV van 't vereischte beeldhouwwerk.

Tot degenen, die medewerkten Zijdebalen tot de wereldbe-

TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW.

ONTWERP VOOR EEN TUINVAAS DOOR DANIEL MAROT, DEN ARCHITECT VAN HET PALEIS HET LOO.

roemdheid te brengen, waarvan de Utrechtse 100 jaar lang de materiele vruchten plukten, behoorde Jacob Cressant, ook een Antwerpsch beeldhouwer, die de buitenplaats met een overvloed van beeldhouwwerk sierde. De kunstvaardigheid van dezen Cressant, die ook de beelden op de Mozes- en Aäronskerk schiep, ging op zijn nakomelingen over; zijn zoon Jacob Mattheus muntte uit in het ontwerpen van stadsgebouwen en poorten, terwijl op 't eind der 18e eeuw zijn kleinzoon Jacobus Andreas te Alkmaar woonde, die naar den geest teekenen van degeneratie vertoonde, waarvan zijn artistieke uitingen (hij teekende stadsgebouwen en landschappen) echter in geen enkel opzicht blijk geven.

Buiten de beeldhouwers en architecten bestond er ook een groote groep etsers en graveurs, die zich toelegden op het etsen en graveeren van voorbeelden van tuinsieraden, om zoo te zeggen een leiddraad voor architecten en beeldhouwers. In dit genre vinden we van Daniel Marot verschillende bundels, getiteld „Nouveau Livre des Berrseaux et Trilliages, de Serrurerie, etc., etc.: van J. Roman en P. Schenck: „Paradisus oculorum”, terwijl de bekende bouwmeester, teekenaar, graveur en dichter (de menschen waren vroeger universeeler aangelegd!) Simon Schijnvoet een bundel tuinbeeld-voorbeelden uitgaf. Juist uit die voorbeelden blijkt duidelijk 't verschil in stijl tusschen 't werk van Marot en Schijnvoet: trouwens dat van den eerste is ook veel grootscher van conceptie dan dat van den veelzijdigen 18e-eeuwer.

Waarschijnlijk dienden die voorbeelden menig beeldhouwer, die wel den beitel kon hanteeren, doch geen eigen scheppingsvermogen had, tot exempel. Wellicht zijn er nog andere bundels geweest, die te loor gingen. Want vaak vinden we beelden en vazen zonder naam of merk van den maker: dikwijls verraden deze een geoffende hand en scherp blik.

Zoo stonden er op Meer-en-Berg 4 looden borstbeelden van Romeinsche keizers, ook zonder naam van den maker. Deze was waarschijnlijk een leverancier van tuinbeelden, wat ik daaruit opmaak, dat de beelden van lood waren en, daar deze werden gegoten, kon op die manier aan grotere vraag van het publiek worden voldaan. Gewoonlijk werden de tuinbeelden van marmer of zandsteen vervaardigd. Met het oog op de invretende werking van ons vochtig klimaat werden de marmeren 's winters met een houten omhulsel bedekt, terwijl die van zandsteen werden beschilderd of in kleuren of geheel wit om ze op marmer te doen gelijken. Fraai was deze beschildering zeker niet, aan aesthetische eischen voldeed ze niet, maar hoe de praktijk ze eischte, blijkt wel hieruit, dat, wanneer men tegenwoordig wel oude zandsteen beelden van hun verflag ontdoet, ze binnen zeer korten tijd verhaven. Waaruit alweder blijkt, hoe 't klimaat een groote factor is bij het vormen van karakter en van den kunstzin van 't volk. Wij doen zeker verstandiger ons aan de looden tuinbeelden te houden, al gaan daarbij vaak de fijnere nuances verloren. Dat is echter niet gebeurd bij de Diana-figuur, die, oorspronkelijk uit den tuin van Slicher te Monnikendam, thans in den tuin van het Rijksmuseum is opgesteld. Deze ranke Diana is een navolging van de beroemde Diana van Versailles: uitmuntend is de vlugge loop der snelvoetige godin. Naast haar loopt een rijzige hazewind, die bij deze groep het hert vervangt, dat te Versailles Diana volgt. Misschien was deze hazewind een model, dat in Amsterdam bekend was: immers op de Akademie van Beeldende Kunsten staat een afgietsel naar 't zelfde model. Waarschijnlijk heeft de maker het meer in zijn macht gezien naar dezen hond als model te werken, dan een fantastisch hert te scheppen. 't Geheel is dan ook een zeer geslaagd kunstwerk te noemen.

(Slot volgt).

R. v. O.

Kinderen en Groote-Menschen.

(EEN SINTERKLAAS-VERTELLING).

PLAATS: Het spel geschiedt in de woning van het gezin Kabelaar.

Tijd: de avond van 5 December van het jaar zoo-en zooveel in de Eeuw van het Kind.

Dramatis personae: De vader, de moeder, en drie kinderen, te weten Leentje, Jan en Jacob.

Als de voorstelling aanvangt, ziet men de drie kinderen ieder met een schoen naar den schoorsteenmantel sjouwen. Ze zetten die ter zijde van de kachel neer, zonder dat dit aanleiding tot noemenswaardige gevechten geeft.

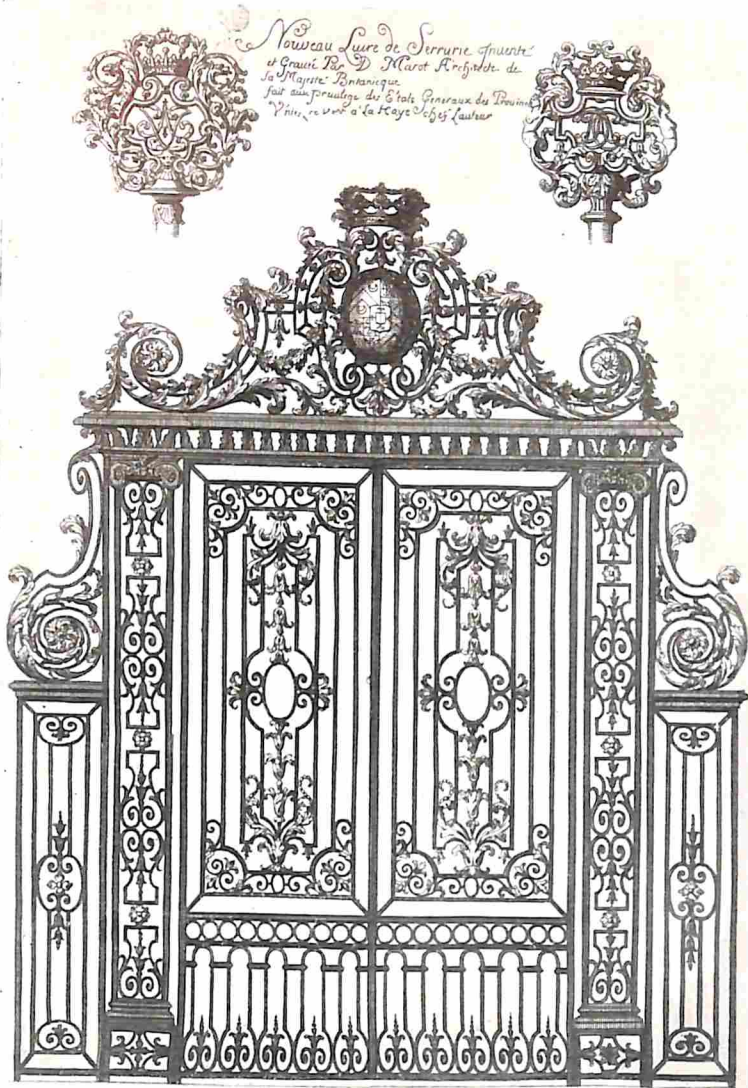
Met kinderlijk plezier gaat de vader van een bosje stroo wat in elk der schoenen steken, en vriendelijk goedmoedig helpt de moeder hem daarbij. De kinderen zien nu toe, schijnbaar met diepe aandacht, doch als vader en moeder niet naar hen kijken, wisselen ze zonderlinge blikken van verstandhouding. Leentje, de oudste, die onlangs al negen jaar geworden is, haalt de schouders eens op.

„Er moet eigenlijk ook water zijn”, zegt de vader vroolijk, „water voor het paard”.

„Ja, water voor het paard”, bevestigt Leentje op eigenaardigen toon.

„Na zoo'n lange reis heeft het beest natuurlijk dorst, dat spreekt”, valt de moeder bij.

„Dat zal waar zijn”, beaamt Leentje, met een snellen, veel-

TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW.
ONTWERP VOOR EEN SMEEDIJZEREN TUINHEK DOOR
DANIEL MAROT

zeggenden glimlach naar haar broers, en dezen vallen haar bij.
„Nou, of ie,” zegt Jan. „Nou,” doet Jacob volzaam.

De vader komt al aansjouwen met een emmer halfvol water.
De emmer wordt nabij den schoorsteen geplaatst.

„Ziezoo, en vraag nu maar aan den heiligen man of hij wat
moois voor je rijdt,” noodt moeder de kinderen.

Naarstig treedt Leentje naar voren, en met een suikerzoet
stemmetje roept ze onder den schoorsteenmantel: „Lieve Sint-
Nicolaas, hè, wil u ons vannacht mooie cadeautjes en veel lekkers
brengen. Ik zal heel braaf zijn, en vader en moeder geen verdriet
meer doen. Nooit van mijn leven”.

„Ik ook niet, Sinterklaas, ik ook niet,” roepen Jan en Jacob.

Nu wordt op verzoek van moeder, het vermaarde vers aan-
geheven:

Zie de maan schijnt door de boomen.
Makkers, staakt uw wild geraas.
't Heerlijk avondje is gekomen,
't Avondje van Sint-Niklaas.
Vol verwachting klopt ons hart,
Wie de koek krijgt, wie de gart.

De vader en moeder zelve hebben met de meeste overtuiging
meegezongen.

„Wat is een gart?” vraagt Jan, als het uit is.

„Dat is ook 'n koek”, antwoordt de moeder met beslistheid,
„een ouderwetsche soort speculaas”.

„Ik dacht, dat het maar iets zoo om te rijmen was”, oppert
de vader.

„Neen, het is een koek”, herneemt de moeder op dien stel-
ligen toon, welke als het ware het monopolie der argeloze on-
wetenden is.

„De meester heeft gezegd, dat de gart de roe beteekent”, brengt
Leentje in het midden.

„Nou, en diè zal het toch wel weten”, zegt Jan vol zekerheid.

„Ja, die is knap”, beaamt Jacob.

„Maar vader is ook knap”, beweert Leentje, „héél knap, hoor.
Je kan wel eens iets niet weten, maar dan ben je nog niet dóm”...

Op blijmoedige wijze, als was hij met dezen door Leentje aan
hem uitgereikten troostprijs zeer ingenomen, zoo noodigt hij de
moeder, nog eens te kijken of er niet een handje pepernoten voor
elk van de kinderen kan opgeschommeld worden. Ja, het kón.
En het gebeurt ook. En nadat dit feest-rantsoen aan allen is
uitgereikt, verlaten ze de woonkamer.

„Nacht, vader”, klinken de stemmen door elkander, en het is
maar, of daar in den toon weer iets van een vermeende superiori-
teit ligt.

„Nacht, jongens,” groet de vader hartelijk terug, en in dien
groet is iets gelijk een overgave van gansch zijn wezen.

De moeder gaat spoedig nadat de kinderen vertrokken zijn,
eens kijken, als naar gewoonte, of alles wel ordelijk geschiedt.
en na een nachtkus stopt ze allen toe, de jongens die boven sla-
pen, het eerst, en daarna Leentje in de kleine alkoof, die aan
het woonvertrek grenst. Dan komt ze met een vergenoegd gezicht
de huiskamer weer binnen, waar haar echtgenoot naar de drie
schoenen met stroo en den emmer water bij de kachel wijst, en zegt:

„Aardig toch, aardig toch. Ik weet nog zoo goed, hoe ik het
zelf vond toen ik een kind was.”

„Ik ook, hoor. Het is voor 'n kind een van de zaligste dagen
van het jaar, hè”, zegt de moeder.

„Eigenlijk voor ons ook”, doet de vader opgetogen.

„Ja, net zoo goed, eigenlijk”, beaamt zij verheugd.

* * *

Het tweede bedrijf.

De eigenlijke pret vangt aan. Met een dierbare geheimzinnig-
heid in stem, gelaat en gebaren gaan de ouders nu samen in de
woonkamer de verrassingen voor den volgenden morgen voor-
bereiden. En ze hebben daarbij een plezier als kinderen. Eerst
ledigt de vader de schoenen weer, daarna draagt hij het stroo en
den emmer naar de keuken. Vandaar terugkomend meent hij
in de alkoof het geluid van voetstappen te hooren. Nameloos
verschrikt draait hij onmiddellijk de gaspit boven de tafel uit.

„Leen luistert”, zoo sist zijn onthutste stem tegelijkertijd.

De moeder, die juist een zak met lekkernijen aan het ontpakken
is, laat van schrik een speculazien vrijer op den grond glijden.
Aan brokken en kruimels natuurlijk.

„Daar heb je het al”, jammert zij.

„Je kan hem toch niet héél eten”, zoo klinkt de uitspraak van
den vader, en naar de plaats te oordeelen vanwaar zijn stem
komt, zou men zeggen, dat hij waarlijk reeds de fragmenten aan
het verzamelen is.

„Zit jij op den grond te grabbelen?” vraagt de moeder fluiste-
rend, „toe, steek het licht aan.”

„Ik niet”, antwoordt de vader, „ga eerst eens in de alkoof
kijken of Leen in bed ligt”.

Met lange nadrukkelijke schreden, — als die der medespelers

TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW.
ONTWERP VOOR EEN TUINVAAS DOOR DANIEL MAROT.

in een detectiven-drama — nadert de moeder de alkoof. Ze draait zachtken de deurkruk om en fluistert met een ijselijke grafstem: „Ben je wakker, Leen?”

Geen antwoord, geen geluid, geen teeken van leven verneemt zij in de diepe duisternis.

„Ben je wakker?” fluistert ze nogeens, iets luider nu. Doch het blijft doodstil in het donker. De moeder is gerustgesteld, sluit de deur weer, komt weer naar de tafel terugkuieren. „Alles is in orde”, zegt ze, maar ze struikelt dan tegelijk over een omvangrijk, min of meer hard voorwerp.

„Alles is in orde”, beaamt het voorwerp, dat nota bene haar echtgenoot is, „maar je stoot mij mijn kop bijna van mijn romp af”.

„Wat doe je daar dan ook op den grond”, blaast de stem der ontselde echtgenoot en moeder.

„Hi hi hi”, lacht de vader, „ik raapte de paar stukjes op, die gevallen zijn. Maar wie rekent er nu op, dat jij haasje-over zou gaan springen.”

„Steek het licht op, man”, zegt de echtgenoot beleefd, maar dringend.

Hij gehoorzaamt.

„Laten wij nu wat opschieten. Leentje slaapt rustig”, zegt de moeder. „En maak niet zoo'n lawaai”, vervolgt ze, want hij had in zijn blinden ijver een tafeltje met bloempot omgelopen, en weerhield juist met een woesten greep aan de plant het gehele toestel van een wissen dood.

De speculaaspoppen worden nu behoedzaam verder ontpakt. Dan komen er drie chocoladeletters te voorschijn, voor elk der kinderen een. Een pop voor Leentje, een schooltasch voor Jan en een paardentuig voor Jacob voltooiden de verzameling.

De moeder knijpt eens in de pop, ter hoogte van de maagstreek, en een piepend, krakend stemmetje roept: „Mamma”.

„Hè, mensch, je laat me schrikken”, valt de vader uit.

Behoedzaam werken de ouders verder. De geschenken worden aan alle kanten bekeken, betast, nogeens gewaardeerd.

„Ze zullen blij zijn”, fluistert de moeder verrukt.

„Hè?” snauwt de vader, die haar niet verstaat.

„Dat ze blij zullen zijn”, herhaalt de brave vrouw.

„Ja, dat spreekt”, concludeert de man, „waarvoor maken wij anders de onkosten?”

Voorzichtig worden nu papieren nabij de schoenen op den grond gespreid, en met ongeëvenaarde behoedzaamheid laten de ouders de geschenken daarop neer. Eerst de chocoladeletters, daarna de speculaaspoppen, die welke daareven zoo goed als tot gruis gevallen was, blijkt onherstelbaar; verscheidene onderdeelen, die daareven in de maag van den vader verdwenen zijn, ontbreken natuurlijk. De echtelieden zelven hebben daar onmetelijk veel schik over. Na eenig over- en weergepraat, of beter: over en weer-gefluister wordt dit exemplaar door een nog voorradig ongeschonden vervangen.

Nu is de beurt aan de meer praktische geschenken, maar juist als de moeder de schooltasch op het uitgespreide papier gelegd heeft, klinkt er een verdacht geluid achter de kamerdeur. Beiden spitsen de ooren.

„Wat is dat?” bromt de vader dof.

„Weet ik dat?” antwoordt de moeder, maar hij is van dit antwoord, hetwelk meer een vraag dan een antwoord is, niet gediend. „Ik weet niet, of jij het weet”, doet hij, verward vanwege een snel opkomende boosheid, „als ik wist, dat jij het niet wist, hoefde ik het je niet te vragen, maar nu weet ik het.... Dat jij het niet weet, bedoel ik. Ik zal zelf wel gaan kijken.”

Hij volvoert dit opzet echter niet, althans niet onmiddellijk. Even luistert hij angstvallig.

„We lijken wel dieven”, zegt de moeder, door de eenigszins eigenaardige pret in een staat van nerveusheid geraakt.

„St, st,” blaast de vader.

„Jij gaat me vervelen met je st”, valt de moeder, hoewel

fluisterend uit. „Ik heb jouw st en je verdere adviezen niet noodig. Ik heb mijn heele leven lang alleen mijn boontjes gedoopt en ik verkies geen inneming van anderen. (Al fluisterend, werd zij voortdurend prikkelbaarder). Ik weet heel goed wat ik te doen en te laten heb. Ik ken mijn wereld. Ik weet heel goed waar ik staan moet.”

Tegelijk ging zij zitten, vermoedelijk om haar laatste verklaring door de practijk te cursiveeren.

Met klinkt er weer een eigenaardig stommeling geluid buiten. De vader ijlt naar de gangdeur, en opent die. Op zenuwachtigen toon schreeuwt hij dan, quasi-sarcastisch tot de beide zoons, die daar trouwens niet dan in zijn verhitte verbeelding voorhanden zijn: „Zeker, zeker, kom binnen, mijne heeren.”

„Gunst, ik schrik me een aap”, roept de moeder verwijtend uit, „d'r is toch geen mensch”.

„Wist ik dat?” hoont haar echtgenoot, met een variatie op haar „weet ik het?” hetwelk hem daareven zoo zeer gegriefd had.

Zijn zinspeling, of liever gezegd, zijn onzinspeling gaat aan haar voorbij, en dit bevordert een spoedig herstel van het goede humeur. Al heel gauw hebben de echtelieden weer de grootste pret bij het verder uitstellen en bespreken der heerlijkheden. De pop wordt herhaaldelijk gezien en haar hoedanigheden bepraten de twee groote-menschen met evenveel genot als Leentje het den volgenden dag zal doen.

„Dat slapen is gewoon doddig”, prijst de moeder, terwijl ze de pop zacht-aan achterover hellen laat, „het is net een kind, hè”.

„Laat 'm nogeens „mama” roepen”, noodigt de vader haar uit. En ze voldoet aan zijn wensch en drukt herhaaldelijk op de pop ter hoogte van het middenrif, en de aldus verkregen geluiden worden door de opgetogen echtelieden om beurten nagebootst. Middenin dat pretje verschrikken de ouders weer ijselijk door een geluid, dat wel uit de alkoof lijkt te komen. Ze wisselen een flitsnellen blik van verstandhouding.

„Het is Leentje”, fluistert de moeder.

„Ja dat meende ik ook”, antwoordt de vader in een ijzingwekkend mezza-voce.

De moeder versmoort een zenuwachtig lachen nog juist in haar zakdoek. Haar ondernemende echtgenoot is de alkoof al binnengetreden, en nadert het bed.

„Slaap je?” zegt hij.

Geen antwoord.

„Slaap je?” zegt hij, en tegelijk bedenkt hij, hoe zot zijn vraag is, immers wanneer ze sliep, zou ze hem geen antwoord geven, en als ze niet sliep, en dus alles gezien had, evenmin.

„Laat ons vroolijk zijn, lieve. Wij zijn veilig”. Aldus wendt hij zich tot zijn schichtige echtgenoot, en stelt haar zoo gerust.

Nog eenigen tijd vermaken de twee groote menschen zich met de uitstalling, en prijzen haar om strijd. Dan begeven zij zich naar hun slaapvertrek, dien avond tijdiger dan anders, want den volgenden morgen zal het vroeg dag zijn.

Als de echtelieden het woonvertrek verlaten hebben, richt Leentje zich op in haar bed. Ze had al dien tijd wakker gelegen, en van de dolle capriolen van haar vader genoten. Werkelijk had zij eenige malen leven gemaakt; dit geschiedde telkenmale

wanneer een lachbui vaardig over haar geworden was en zij er niet heelendal in slaagde, die te bedwingen. Een keer was zij in een vlag van edelmoedigheid — bij den aanblik van deze twee groote menschen, die zich onbespied waanden bij argeloos spel, — op het punt geweest, te zeggen dat zij alles zien en hooren kon, maar intijds had haar verstand haar van zulk een beken tennis terughouden. Zulk een bekentenis zou insluiten, dat zij niet meer aan de bovennatuurlijke situatie van Sinterklaas geloofde: in de eerste plaats waagde zij daarmede, dat zij dan ook niets meer krijgen zou, — zoo dacht haar — en in de tweede plaats leek het haar ook onaardig, dien goeien

TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW.
TUINVAAS OP „DE SLANGENBURG” BIJ DOETINCHEM.

mensen, die zich zoo uitsloofden, hun plezier te bederven. Nieuwsgierig gluurt Leentje door de deurkier de huiskamer in. Daar was niemand. Door een vage schemer, die vanaf de straat door de gordijnen dringt, onderscheidt ze een drietal witte vlekken op den grond. Ze kan noode haar verlangen bedwingen, alles eens nader te gaan onderzoeken, doch de deur der alkoof is in het slot, en ze vreest terecht, dat haar ouders haar zullen hooren. Hoe jammer ze het ook vindt, ze zal het tot morgenochtend moeten uitstellen. Als ze haar nieuwsgierigheid zoolang zou kunnen bedwingen! Wat de slaap, die, haar opgewondenheid in aanmerking genomen, haar nog betrekkelijk spoedig bevangt, haar vergemakkelijkt.

Het derde bedrijf vangt nu aan.
De eerste ochtendschemer schijnt door de venstergordijnen van het woonvertrek. Daarbinnen is het stil en leeg. Doch zeer, zeer langzaam en voorzichtig wordt een alkoofdeur opengedruwd, en Leentje verschijnt, schuw om zich heen ziend. Op de bloote voeten sluipt ze behoedzaam naar den schoorsteen, bukt zich, vindt haar letter, bekijkt die, aarzelt, kan zich niet weerhouden er een onmerkbaar klein stukje af te bijten. Het stuk valt echter veel grooter uit dan ze bedoeld heeft. Ze verschrikt, en poogt nu een kleiner stukje voor onmiddellijke consumptie af te breken; het grootere zal ze er dan weder aanplakken zoo goed en zoo kwaad dit kan. Een dof rumoer onderbreekt haar. Ze vreest, dat haar vader in aantocht is, en vlucht alkoofwaarts. Van het groote stuk heeft ze echter geen afstand kunnen doen. Ze neemt het mee naar bed om op te eten; zonder aarzelen hapt ze ervan. Ze zou er wel weer iets op vinden; haar vernuft had haar, waar het het bedenken van uitvluchten betrof, nog nooit in den steek gelaten.

Vanuit haar bed loert ze wat er gebeuren gaat. De deur van de woonkamer wordt geopend, en in plaats van haar vader, dien ze verwachtte, komen haar twee broers binnen. Ze sluipen op de punten van hun bloote voeten naar den schoorsteen, bukken zich diep voorover, bezien en betasten alles. Jan bemerkt dat van de L een groot stuk ontbreekt; hij heeft een veel, ja, een alleszeggenden glimlach, en treedt op de alkoofdeur toe. Naar binnenkijkend, ziet hij, hoe Leen, die hun doen bespied heeft, nu snel een stuk chocolade tracht weg te moffelen.

„Dat dacht ik wel; je hebt gestolen”, luidt ernstig en beslist zijn diagnose. En voor zij iets antwoorden kan, heeft hij zich teruggetrokken, nabij den schoorsteen de gehavende L weggegrist, z'n kleineren broer gewenkt, en samen klimmen zij weer geruischloos de trap op naar hun slaapkamer, waar zij den zoeten buit als brave roovers verdeelen.

Na eenigen tijd komen de vader en moeder het woonvertrek binnen. De kinderen worden alle drie geroepen, om in het bijzijn van hun ouders de geschenken, welke de heilige dien nacht geleden heeft, in ontvangst te nemen. De vader bemerkt, dat de L spoorloos verdwenen is. Dat moet een der kinderen hem geleverd hebben. Met een gloeienden blik van boosheid kijkt hij ze één voor een aan.

„Wie heeft daar iets weggenomen?” vraagt hij op driftigen toon.

Niemand antwoordt. De oogen draaien wat, de voorhoofden fronsen zich, de houdingen verraden eenige onrust.

„Wat bedoelt u?” vraagt Leentje bedremmeld, en zij kijkt niet op, terwijl ze het zegt.

„Ja, wat bedoelt u?” doet Jan met onzekere stem.

„Ik weet nergens van”, getuigt weifelend de kleine Jacob.

„Waar is die letter gebleven?” valt de vader, geërgerd door hun houding, driftig uit.

De moeder stoot hem aan. Hij bemerkt het niet. „Waar is die letter gebleven?” zoo dringt hij toornig aan. Het was stil, dreigend stil na deze woorden. Doch dan ineens klinkt koel en tartend de stem van Leen: „Moest daar dan een letter liggen? Hoè weet u dat?”

Spottend leedvermaak is in de oogen van alle drie de kinderen.

„Ja, hoe weet u dat?” valt Jan bij.

„Jâ—â”, zoo mengt ook Jacob zich erin.

Hun gezichten glanzen van passende hoovaardij. Bliksemsnel hebben ze alle drie de situatie begrepen. De moeder tracht de zaak nog behoorlijk te liquideeren: „Nee”, zegt zij, „vader zegt niet, dat er nog een derde letter wezen moet, wat zeg jij, man? Hij dacht alleen: als er van alles drie is, moeten er ook drie letters zijn.”

De kinderen zwijgen en trotseeren.

„Ja, ja, zoo is het”, roept de vader als verlucht, „ik dacht alleen maar.... Zoo, en neem jelui nu je deel maar mee. De twee letters moeten dan maar door jullie drieën gedeeld worden.”

Blij nemen de kinderen het lekkers en de geschenken en vertoonen het aan elkaar met velerlei vroolijke uitroepen, maar telkenmale werpen zij elkander een blik van verstandhouding toe, en lachen veelbeteekenend daarbij, gelijk groote-mensen, die een zaak, welke hun aan het hart gaat, op uitnemende wijze oplossen. De twee groote-mensen in hun eigen kamer terug, bespreken de wonderlijke complicatie van dien ochtend, en... ze vermaken zich zoowaar weer ermee als kinderen.

STEYNEN.

VRIEND HEIN.

ER zijn van die dingen, die men, uit vrees, afschuw of weersin, liever niet met hun waren naam noemt. Zoo is het ook met den Dood. Een van de namen, aan dezen gegeven, is het bekende „Vriend Hein”. Geleerden hebben den oorsprong van die uitdrukking gezocht in het duitsche „hain” (nog over in ons „omheining”), dat „heg” en dan ook de omheinde ruimte beteekent (juist zooals ons woord „tuin”). Zoo duidde het ook een kerkhof aan, en van kerkhof tot dood il n'y a qu'un pas.

Toch zal de herkomst van „Vriend Hein” elders gezocht moeten worden en wel bij den bekenden Matthias Claudius, den opsteller van de „Wandsbecker Bote” (1770—'75). Het eerste deel droeg hij op aan zijn *Freund Hein*, terwijl op den titelplaat de dood met zandlooper en zeis was voorgesteld.

Is „Freund Hein” als benaming voor den dood door M. Claudius algemeen in gebruik geraakt, toch is het niet onwaar-

schijnlijk, dat deze schrijver zinspeelde op een reeds in de volkstaal bestaande uitdrukking. En immers het volk bedient zich gaarne van een of anderen veelvuldig voorkomenden persoonsnaam om daarmee euphemistisch deze of gene zaak aan te duiden, die het liever niet noemen wil bij den eigenlijken naam. Zoo sprak men algemeen van Freund Hein, in plaats van den Dood, gelijk met Oom Jan nog den lommerd bedoeld wordt en gelijk men vroeger — ik heb het in mijn jeugd nog vaak gehoord — van Tante Meijer sprak, toen men de letters W.C. nog niet kende in de betekenissen die er thans aan gehecht wordt. In deze en andre benamingen openbaarde zich de zin voor humor bij het volk, dat zelfs met den Dood liever een grapje maakte dan den knokigen maaier bij zijn waren naam te noemen. F. W. DRIJVER.

TUINSIERKUNST IN DE 18DE EEUW.
TUINVAAS OP „DE SLANGENBURG” BIJ DOETINCHEM.

Zeer korte Oorlogsverhalen.

't Was op den slotdag van een der laatste groote manœuvres, dat we trachtten eenige mooie momenten daaruit bij te wonen, nl. het treffen van een afdeeling paarden- en een grooten troep voetvolk. Niet gemakkelijk is het echter om van te voren de plek der aan het groote défilé voorafgaande troepenverzameling te weten te komen en het van uit mijn jeugd bijgebleven recept om steeds een afdeeling te blijven vergezellen tot in den namiddag, heeft ons meermalen van den Lunterschen berg tot de Renkumsche beek over de kale heide doen marcheeren onder de zengende zonnestralen van een heeten nazomerdag, alvorens vooraan te kunnen zijn bij het ontegenzeggelijk grootsche schouwspel, dat een groote legeroefening opleveren kan.

't Was op zulk een dag, dat we een praatje maakten met een korporaal, die met een vijftal manschappen opgesteld lag achter een paar schaduwgevend wakeldorens, (wachholder = juniperus comm.) zelf eenzame schildwachten op de onafzienbare vlakten der Veluwsche heiden.

Natuurlijk trachtten we ook van dezen hoofdman over vijf de richting der troepenbewegingen te weten te komen.

— Och! zei deze escouade-kommandant, met zelfbewuste waardigheid optredend en begaafd met een voornaam Haagsch accent: — ziet u, dat is naetuurlijk een stafgeheim en daarvan kom je zoo verbaezend weinig te weten, — dat weten „wij korporaels” zelfs niet!

Was-ie niet kostelijk, die pluralis majestatis?

* * *
Een verhaal uit den mond van den grooten Bismarck zelf: — 't Was in de dagen van Königsgrätz. Ik bezat maar één enkele sigaar meer en die bewaarde ik; zoolang de slag duurde zorgvuldig, zooals een gierigaard zijn schat bewaart.

Eigenlijk gunde ik mezelf die sigaar voorloopig niet, en toen de overwinning in 't verschiep kwam, dacht ik soms eventjes aan het genot, waarmee ik na volbrachten arbeid die sigaar in rook zou doen opgaan.

Toch gebeurde dat anders! Ik zag een gewonden dragonder liggen. Den armen kerel waren beide armen verpletterd, hij jammerde om hulp en lafenis en die kon ik hem niet geven. Geen druppel te drinken had ik meer ik zocht mijn zakken na, doch vond enkel geld en daar had de man niet aan.

— Maar, wacht even! — ik had mijn kostelijke sigaar nog, die stak ik vlug aan en drukte hem die tusschen zijn tanden. Hij begon te dampen — o! die dankbare glimlach van den ongelukkige! Nooit heeft me een sigaar lekkerder gesmaakt dan die eene, welke ik — niet gerookt heb!

* * *
Lubin, een Fransche Alpenjager schreef uit het hospitaal te Besançon aan zijn ouders te Annecy:

— Ik trof een uitgehongerden St. Bernhardshond aan en gaf het beest wat te eten, schoon we toen zelf niet al te veel hadden. Uit dankbaarheid bleef het beest bij me en ging mee de loopgraven in. Vaak sprong de hond in het heetst van een gevecht bovenop de wallen en blafte nijdig naar den vijand, — 't was een wonder dat hij nog nooit een kogel gekregen had. We ondernamen een uitval, waarbij ik een schot door bei mijn beenen opliep. Bobby bleef bij me, terwijl mijn kameraden verder gingen. Ik bleef daar liggen in den avond en leed veel pijn. 't Was bitter koud. Onze loopgraven lagen een honderd ellen achter me; kon ik die bereiken, dan was ik veilig en natuurlijk probeerde ik daarheen te kruipen, doch de pijn was niet uit te houden.

Toen sloeg ik mijn arm om den nek van Bobby en zei: — Allez! 't Was of de hond me begreep, want langzaam sleepte hij me naar de loopgraaf toe en bleef daar den heelen nacht warmpjes tegen me aangedrukt liggen.

Bij het dagen ging de hond weg en begon weer als van ouds op de aarden wallen te blaffen naar de Duitschers, die hem een kogel toezonden en ditmaal raak.

De ambulance vond me alleen in die loopgraaf liggen. Maar Bobby was niet dood, hij had gelukkig maar een schampschot gehad en ging mee naar de veldambulace. Nu is hij hier bij me in 't hospitaal, waar dokters en verpleegsters hem als een dapper, lief dier behandelen. Wat ik Bobby te danken heb, zal ik nimmer vergeten.

* * *

Welk een geweldige en ook vaak verrassende uitwerking het moderne geschut heeft, blijkt schier dagelijks op het oorlogstoonel. Zoo viel er in Atrecht een granaat binnen een ommuurden tuin, langs een straatweg gelegen. Het projectiel sloeg een diepgat in den grond rondom den stam van een volwassen boom, rukte door het geweld zijner ontploffing den boom met wortel en al uit den grond en slingerde dien over den ongeveer vier meter hohen muur heen midden op den straatweg, waar hij, als geplant op zijn wortelgestel, rechtop staan bleef. G.

BLAUWKOUS.

IT woord komt reeds voor in de „Klucht van Kees Louwen”, waar sprake is van een „Juffrouw blaekous”, in de beteekenis van een vrouwelijk wonderdokter. In deze „Klucht van Kees Louwen ofte Den Gheschooren Boer” — eerst gespeeld in Oestgeest en den 22 Februarij 1667 binnen Leyden — geschreven door J. Z. Baron, die haar „stuckxgewijs vond in de Boertige Wercken van G. A. Bredero”, zegt de Boer het volgende:

„Laet zien, hier in de Schaer woont Meester Joris,
„Die scheert in 't gemeen de luy goedtkoop
„En daerom heyt hij trots Meester Jan Beuling ook de meeste loop.

„'t Is een geest van een man, want daer meugen thangs om streeck geen wongden wesen,
„Of weetze, als Juffrouw blaek-kous gedaen heyt, met ongemeene salf te geneesen”.

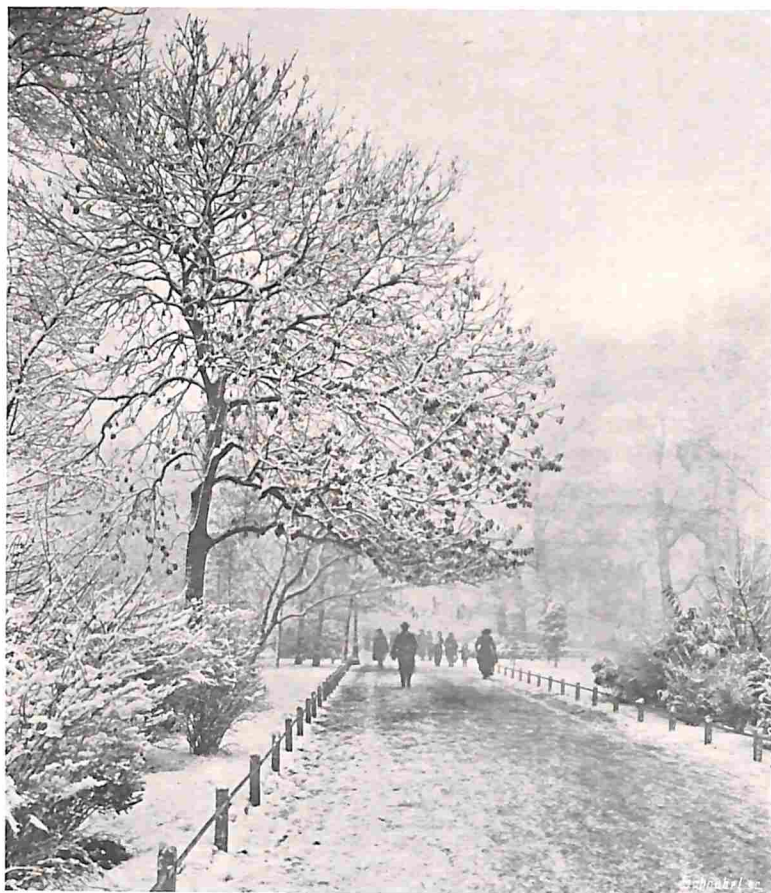

Foto C. Steentgerh.

IN HET LEIDSCHÉ BOSCHJE TE AMSTERDAM
OP EEN MISTIGEN WINTERDAG.

Iets verder in dezelfde Klucht heeft het woord de beteekenis van kiets-kous, bij welke benaming men goed doet met in het oog te houden, dat het tweede deel der samenstelling niets te maken heeft met onze beenbekleding, maar in verband staat met het oude woord „kallen”, d.i. praten — denk ook aan het woord „achterkouzig”. — Zoo werd met „blauwkous” soms aangeduid iemand, die de volkstaal een „lastertong” noemt. Eindelijk werd er ook mee bedoeld een „femme-savante” — denk aan Molière's satire —, d.w.z. een vrouw, die voor bijzonder ontwikkeld wil doorgaan; de schrijfsters van „Willem Leevend” spreken van „Juffrouwen Savantes”.

De verklaring van het woord „blauwkous” ter aanduiding van een zich op den voorgrond stellende vrouw, meent men te moeten zoeken bij een zekeren Benj. Stillingfleet, die in de tweede helft der 18de eeuw trouw bezoeker was van 't salon van Elizabeth Montague, die geleerde personen bij zich placht te noodigen en in haar keus vrij democratisch te werk ging. Genoemde heer moet een zonderling geweest zijn,

o.a. was hij zeer nonchalant in zijn kleeding, zoodat hij dan ook, in een tijd, in welken men gewoon was zijden kousen van allerlei fijne kleuren te dragen, zich in 't gezelschap vertoonde met grove, blauwe beenbekleding, hetgeen de aristocratie van die dagen aanleiding gaf de gasten van El. Montague smalend te bestempelen met den naam van „Blue Stocking Society”.

Andren willen bij die benaming eenvoudig denken aan de gewoonte der geleerde dames te Londen, die haar toilet zoozeer verwaarloosden, dat zij gemakshalve kousen droegen van dezelfde soort als die, welke in den tijd van Pope (* 1744) in gebruik waren bij de „cuistres” of „valets de collège”. — Deze cuistres de collège, wier naam waarschijnlijk verband houdt met het latijnsche custos, ons „koster”, waren tegelijk „employés à la cuisine”.

Hoe het zij, het woord Blauwkous heeft altijd een ongunstige beteekenis gehad. En dat dit nog het geval is, daarvan kan o.a. het antwoord getuigen, dat inkwam op een prijsvraag, uitgeschreven door een onzer weekbladen: „hoe moet de vrouw zijn opdat zij den man behage?” welks inzender wel wat schalks of ondeugend schreef:

„Blauwkousen blijven bij mij van den vloer,
„Ik preferer de kousen.... à jour!”

F. W. DRIJVER

Ontvangen voor de Engelsche dierentemster: van N. B. te Amersfoort / 5.—